

Mateusz Szymura (Wrocław)

Adwokat, sędzia, pisarz instytucjonalny – życie i twórczość Andrew MacDoualla, lorda Banktona (1685–1760)

KILKA SŁÓW O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU PIŚMIENNICTWA PRAWNICZEGO DLA SZKOCKIEGO SYSTEMU PRAWNEGO

Robin Evans-Jones, odnosząc termin mieszanego systemu prawnego (*mixed jurisdictions*) do współczesnej Szkocji, stwierdza, że ma ona system prawny, który wykazuje cechy swoiste, właściwe zarówno dla tradycji prawa cywilnego, jak i angielskiego *common law*¹. W przypadku źródeł prawa ów dualizm odnosi się z jednej strony do prawotwórczych skutków orzeczenia sądowego, z drugiej – do tworzenia prawa w drodze procesu legislacyjnego, którego efektem są kodeksy i ustawy. W przypadku Szkocji sytuacja nie jest jednak tak prosta – doktryna prawotwórczego precedensu nie została tam przyjęta wprost, na wzór rozwiązań angielskich², zaś sformalizowanie związków państwowych między Anglią a Szkocją na początku XVIII w. wyłączyło Szkocję z procesu kodyfikacji narodowego ustawodawstwa.

Charakterystyczne dla szkockiego systemu prawnego, a raczej systemu jego źródeł, jest znaczenie wybranych traktatów prawniczych określanych jako dzieła instytucjonalne. Były to kompleksowe dzieła traktujące o całym ówczesnym systemie prawnym, którym początkowo przyświecał cel dydaktyczny, ale które z czasem, dzięki ciągłej pracy autorów i wydawców dążących do aktualizacji dzieł, stawały

¹ R. Evans-Jones, *Receptions of Law, Mixed Legal Systems and the Myth of the Genius of Scots Private Law*, „Law Quarterly Review” 1998, nr 114, s. 228.

² Warto wspomnieć, że w Szkocji nigdy formalnie nie nadano rangi prawnej zasadzie *stare decisis*, a jej faktyczne obowiązywanie wypada raczej łączyć z wysokim autorytetem, jakim cieszyło się orzecznictwo Sądu Sesji. T.B. Smith, *The Doctrine of Judicial Precedent*, Edinburgh 1952, s. 4–5.

się systematycznym i syntetycznym opisem systemu prawnego, przydatnym także dla praktyków³. Z uwagi na brak skodyfikowania prawa szkockiego stanowiły one de facto subsydiarne źródło prawa, którego moc prawna nie wynikała z sankcji władzy publicznej, a była konsekwencją i formą rewerencji względem opinii autorów tych dzieł, która przejawiała się w praktyce cytowania ich przez sędziów i członków szkockiej palestry⁴.

Do grupy pisarzy, których dzieła zyskały rangę instytucjonalnych w zakresie prawa cywilnego, zalicza się tradycyjnie czterech autorów⁵. Jednym z nich jest James Dalrymple (1619–1685), pierwszy wicehrabia Stair, autor *Instytucji prawa szkockiego*⁶, nazywany przez Reinharda Zimmermana szkockim Grocjuszem⁷. Spod pióra Johna Erskine'a (1695–1768) wyszły aż dwa dzieła określane jako instytucjonalne⁸. Natomiast działalność Georga Josepha Bella (1770–1843), ostatniego pisarza instytucjonalnego, który w obszernym *Komentarzu do prawa szkockiego*⁹ podsumował rozwój szkockiej myśli prawniczej do końca XVIII w., można pod pewnymi względami przyrównać do znaczenia, jaką *Glossa Ordinaria Accursiusa* miała dla podsumowania myśli prawnej szkoły glosatorów. Dzieła wskazanych autorów doczekały się wielu wydań – zarówno za ich życia, jak i po śmierci. Na tym tle wyróżnia się bohater niniejszego opracowania, którego opus magnum, wydane tylko raz, w połowie XVIII w., wystarczyło, by znalazł się on w gronie największych znakomitości szkockiej jurysprudencji.

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ ZAWODOWA ANDREW MACDOUALLA

Andrew MacDouall urodził się jedenaście lat przed śmiercią lorda Staira – przyszedł na świat w 1685 r. w Logan, w hrabstwie Wigtown, jako drugi

³ J.W. Cairns, *Institutional Writings in Scotland Reconsidered* [w:] A. Kiralfy, H.L. MacQueen (red.), *New Perspectives in Scottish Legal History*, London 1984, s. 80.

⁴ J.W.G. Blackie, *Stair's Later Reputation as a Jurist* [w:] D.M. Walker (red.), *Stair Tercentary Studies*, Edinburgh 1981, s. 207.

⁵ Taki katalog pisarzy przedstawili Willam J. Windram i Hector L. MacQueen (*The Sources and Literature of Scots Law*, „Legal History Journal” 1983, nr 4, s. 4–6) oraz Reinhard Zimmerman i Johann Andreas Dieckmann (*The Literature of Scots Private Law*, „Stelenbosch Law Review” 1997, nr 8, s. 4).

⁶ Stair, *Institutions of the Law of Scotland*, Edinburgh 1681.

⁷ K. Reid, R. Zimmermann, *Mixed Legal Systems and the Place of Scots Law* [w:] K. Reid, R. Zimmermann (red.), *A History of Private Law in Scotland*, t. 1, Oxford 2000, s. 6.

⁸ J. Erskine, *Principles of the Law of Scotland*, Edinburgh 1754; idem, *The Institute of the Law of Scotland*, Edinburgh 1773.

⁹ G.J. Bell, *Commentaries of the Laws of Scotland in the reallion to Mercantile and Maritime Law, Moveable and Heribatble Rights and Bankruptcy*, Edinburgh 1810.

syn¹⁰ Roberta MacDoualla oraz Sary, córki sir Johna Shawa z Greencock¹¹. Thomas Murray podaje, że rodzina przyszłego lorda Banktona należała do najstarszych szkockich rodów, a osoby noszące nazwisko MacDouall żyły w regionie Galloway¹² już dwieście lat przed chrystianizacją Szkocji¹³. Data urodzenia pisarza znana jest tylko w przybliżeniu – William M. Gordon wprowadził ją ze znanego faktu, że w chwili śmierci, czyli w 1760 r., prawnik miał mieć 75 lat¹⁴.

O edukacji Andrew MacDoualla wiadomo stosunkowo niewiele. Według Murraya przyszły pisarz instytucjonalny otrzymał prywatną edukację w domu rodzinnym¹⁵. W 1698 r. miał z kolei zostać przyjęty do grona studentów uniwersytetu w Edynburgu¹⁶.

Proces przyjęcia Andrew MacDoualla w poczet szkockiej adwokatury rozpoczął się prywatnym egzaminem z prawa rzymskiego, który odbył się 29 grudnia 1707 r. Pisarz egzaminowany był z części justyniańskich *Digestów* poświęconej kontraktom nienazwanym – egzamin ten MacDouall miał zdać bez trudu¹⁷. W efekcie pozytywnego złożenia egzaminów oraz uchwały rady adwokackiej (Faculty of Advocates) w dniu 24 lutego 1708 r. przyszły lord Bankton został adwokatem. Początkowo jego kariera prawnicza była wspomagana przez krewnego – Patricka MacDowella, który należał do specjalnej grupy prawników, zwanych pisarzami sygnetu¹⁸.

Badania Johna Finlaya wskazują, że już w trzy lata po rozpoczęciu praktyki MacDouall był zaangażowany w dziewiętnaście spraw toczących się przed

¹⁰ Bankton miał dwóch braci: starszego, Johna MacDoualla, będącego dziedzicem ich ojca, oraz młodszego, Patricka McDoualla. Zob. F. Macdowall, W. Macdouall, *The MacDowalls*, Edinburgh 2009, s. 17.

¹¹ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall, Lord Bankton* [w:] H.C.G. Matthew, B. Harrison (red.), *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford 2004, <https://www.oxforddnb.com/view/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-17471> [dostęp: 27.03.2021].

¹² Region w południowo-zachodniej części Szkocji, część Niziny Środkowoszkockiej.

¹³ T. Murray, *Literary History of Galloway*, Edinburgh 1832, s. 159.

¹⁴ W.M. Gordon, *Introduction – Bankton's Life* [w:] A. MacDouall, Lord Bankton, *Institute of the Laws of Scotland in Civil Rights, with Observations upon the Agreement of Diversity between them and the Laws of England in Four Books. After the General Method of the Viscount of Stair's Institutions*, t. 3, Edinburgh 1995, s. VII – jest to przedmowa do wydania dzieła instytucjonalnego z 1995 r.

¹⁵ T. Murray, *Literary History...*, s. 161.

¹⁶ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall...*

¹⁷ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. X.

¹⁸ Pisarze sygnetu (Writer to Signet) to szczególna grupa szkockich prawników, którzy w przeszłości byli uprawnieni do nadzorowania wykorzystania królewskiego sygnetu – prywatnej pieczęci królów szkockich. Ich obowiązki były podobne do uprawnień współczesnych notariuszy w polskim systemie prawnym, część dokumentów wymagała bowiem potwierdzenia przez Sygnet, czyli aby być skuteczną, musiała uzyskać sankcję monarchy. Więcej o roli pisarzy sygnetu: H.C. Black, *A Dictionary of Law: Containing Definitions of the Term and Phrases of American and English Jurisprudence, Ancient and Modern*, London 1891, s. 1238.

pierwszą Izbą (Outer House) Sądu Sesji¹⁹. W latach 30. XVIII w. Bankton miał już rozbudowaną praktykę adwokacką i cieszył się opinią doskonałego cywilisty – występował w głównej mierze przed Sądem Sesji, rzadziej zaś przed niższymi sądami cywilnymi²⁰. William M. Gordon wskazuje, że w ostatniej dekadzie pracy adwokackiej (1745–1755) jego nazwisko aż 69 razy pojawiało się w charakterze adwokata prowadzącego sprawę przed Sądem Sesji²¹.

Fakt, iż Bankton odnosił sukcesy jako adwokat, przekładał się bezpośrednio na jego sytuację finansową. Choć był młodszym synem i nie odziedziczył żadnych dóbr po ojcu, udało mu się zgromadzić dzięki własnej pracy majątek składający się z kilku nieruchomości²².

John Ramsay napisał, że jako adwokat Bankton był wyjątkowo skrupulatny i potrafił z wielką dokładnością wypunktować nieścisłości w stanowisku strony przeciwnej, prawnicy zaś woleli go mieć po swojej stronie jako drugiego pełnomocnika niż występować przeciwko niemu w charakterze przeciwnika procesowego. Jest to tym bardziej ciekawe, że – jak zauważa biograf – nigdy nie uchodził on za uzdolnionego mówcę publicznego²³.

20 grudnia 1754 r. MacDouall został na krótko mianowany wicedziekanem szkockiej adwokatury. Stanowisko to złożył parę miesięcy później w związku z uzyskaniem stanowiska sędziowskiego²⁴. Kariera MacDoualla, zarówno zawodowa, jak i samorządowa, wynikała przede wszystkim z talentu prawniczego. Ramsay, biograf Szkotów żyjących w XVIII w., dość enigmatycznie stwierdził, że udało mu się to osiągnąć pomimo jego różnych dziwactw²⁵.

5 lipca 1755 r. Andrew MacDouall w wieku 70 lat – jako lord Bankton – został powołany na stanowisko sędziego Sądu Sesji, co prawdopodobnie zawdzięczał sukcesowi wydanego dwa lata wcześniej dzieła²⁶. Lord Bankton objął miejsce lorda Murkle²⁷, który zmarł dwa miesiące wcześniej. Był wtedy doświadczonym członkiem szkockiej palestry, gdyż od 47 lat wykonywał zawód adwokata²⁸. Nominacja

¹⁹ J. Finlay, *The Community of the College of Justice: Edinburgh and the Court of Session, 1687–1808*, Edinburgh 2012, s. 138.

²⁰ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall...*

²¹ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. XIV.

²² T. Murray, *Literary History...*, s. 161.

²³ J. Ramsay, *Scotland and Scotsmen*, t. 1, Edinburgh 1888, s. 127.

²⁴ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall...*

²⁵ J. Ramsay, *Scotland...*, s. 128.

²⁶ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall...*

²⁷ John Sinclair był sędzią Sądu Sesji, który przyjął na potrzeby urzędu sędziowskiego tytuł lorda Murkle. Jego kadencja trwała od 3 listopada 1733 r. do jego śmierci w dniu 5 czerwca 1755 r. G. Bruton, D. Haig, *An Historical Account of the Senators of the College of Justice: From its Institution*, Edinburgh 1836, s. 505.

²⁸ T. Murray, *Literary History...*, s. 163.

na to zaszczytne stanowisko miała być związana z wrażeniem, jakie na kanclerzu Hardwicku wywołała lektura *Instytucji*²⁹.

O okresie działalności orzeczniczej Banktona nie wiadomo zbyt wiele. Ramsay podaje, że krótki okres działalności sędziowskiej był wypełniony sporami między pisarzem a ówczesnym przewodniczącym Sądu Sesji – lordem Craigie³⁰. Ponadto stwierdza, że gdyby Bankton został wcześniej powołany w skład sądu, mógłby być doskonałym sędzią z uwagi na swe doświadczenie adwokackie oraz analityczny umysł. Powołany w wieku 70 lat, osłabiony przez wiek i chorobę, nie zapisał się jednak w annałach Sądu Sesji tak, jakby na to zasługiwał³¹. Według Gordona istnieją zapisy co najmniej czterech spraw, w których rozstrzygnięciu brał udział, lecz nie zachowały się żadne odrębne stanowiska lub interwencje, których był autorem³².

W wieku 75 lat Bankton umarł bezdzietnie w swoim majątku (Bankton House) położonym w hrabstwie Haddington, a jego doczesne szczątki zostały pochowane na słynnym cmentarzu³³ otaczającym franciszkański kościół w Edynburgu (Greyfriars Kirk)³⁴.

Sprzeczne są informacje na temat życia rodzinnego Banktona. Francis J. Grant stwierdził, że MacDouall był pięciokrotnie żonaty³⁵. Jego pierwszą żoną miała być Marion, córka Davida Dumnira – również adwokata, jednak informacji tej nie potwierdzają inne źródła. Pozostałe małżeństwa zostały zapisane w oficjalnej dokumentacji³⁶. Pewne jest więc, że 11 kwietnia 1717 r. Bankton pojął za żonę Annę, córkę Aleksandra Lesslie z Glanswell, a po jej śmierci, w dniu 30 czerwca 1727 r. ożenił się z Marion Stewart, córką Jamesa Stewarta z Alantoun. Trzecią żoną pisarza była Isobel Geddes, którą poślubił 23 lipca 1738 r., i to małżeństwo trwało aż do jej śmierci. Po raz ostatni Bankton ożenił się 17 kwietnia 1743 r., z Helen Grant – córką Francisa Granta, baroneta i lorda Cullen, oraz siostrą Wil-

²⁹ J. Ramsay, *Scotland...*, s. 129. Jednocześnie biograf ze złośliwością stwierdził, że nominacja nie miałyby miejsca, gdyby osoba MacDoualla, jego sposób bycia oraz brak ogłady były znane kanclerzowi w połowie tak dobrze, jak treść jego dzieła.

³⁰ Robert Craigie (1688–1760) – szkocki polityk i adwokat. Lord adwokat od 1742 r., sędzia Sądu Sesji od 2 lutego 1754 r. w randze lorda prezydenta. Zob. G. Bruton, D. Haig, *An Historical Account...*, s. 517.

³¹ J. Ramsay, *Scotland...*, s. 130.

³² W.M. Gordon, *Introduction...*, s. XVI.

³³ Na cmentarzu Greyfriars Kirk podpisano w 1638 r. Narodowe Przymierze – w efekcie szkockiego ruchu narodowego, który powstał w związku z zagrożeniem przymusową anglicyzacją szkockiego Kościoła prezbiteriańskiego.

³⁴ J. Blackie, *s.v. Andrew MacDouall...*

³⁵ F. Grant, *The Faculty of Advocates in Scotland, 1532–1943: With Genealogical Notes*, Edinburgh 1994, s. 131.

³⁶ Chodzi o publiczny rejestr małżeństw zawartych w Edynburgu (Edinburgh Marriage Register).

liama Granta, późniejszego sędziego Sądu Sesji, lorda Prestongrange. Małżeństwo to zakończyło się wraz ze śmiercią Banktona 22 października 1760 r., a jego żona przeżyła go o 11 lat, umierając 24 listopada 1771 r.³⁷

O osobie lorda Banktona mamy dwa odmienne przekazy. Thomas Murray twierdzi, że MacDouall bardzo szybko zyskał zasłużoną opinię znakomitego praktyka, a jego późny awans na stanowisko sędziego Sądu Sesji dziwił środowisko prawnicze Edynburga³⁸. Mniej pochlebną opinię wyraża z kolei John Ramsay. Uważa on, że choć Bankton był faktycznie prawnikiem o zasłużonej reputacji i dużej wiedzy, to jednocześnie był dość specyficzną osobą. Pisarz instytucjonalny miał bowiem w zwyczaju wykonywać gwałtowne gesty, czynić nagłe dygresje w prowadzonym wywodzie, a jego zachowanie miało w ocenie biografy bardziej pasować do sceny lub karczmy niż do sali sądowej. Chaos, który towarzyszył mu na sali sądowej, nie był jednak widoczny w jego pismach – czy to opracowywanych orzeczeniach, czy jego późniejszym dziele, które niemal powszechnie uznawano za wielce wnikliwe i skrupulatne³⁹. Wysokie mniemanie o umiejętnościach pisarskich Banktona w zestawieniu z jego zwyczajami i formami wypowiedzi doprowadziły Ramsaya do stwierdzenia, że nikt nie podejrzewał, iż Andrew MacDouall może być autorem tak znakomitej pracy, która zdobyła znaczne uznanie nie tylko na terenie Szkocji, ale także w Anglii⁴⁰.

INSTYTUCJE PRAWA SZKOCKIEGO AUTORSTWA BANKTONA

Między 1751 a 1753 r. została opublikowana praca MacDoualla *An Institute of the Laws of Scotland*⁴¹. Najważniejsze dzieło Banktona⁴² stanowi monumentalne opracowanie prawa szkockiego w trzech tomach, które obecnie (po ponad 250 latach od wydania) jest wciąż cytowane i traktowane jako źródło prawa na równi z innymi dziełami autorów instytucjonalnych.

³⁷ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. VIII.

³⁸ T. Murray, *Literary History...*, s. 163.

³⁹ J. Ramsay, *Scotland...*, s. 127.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 128.

⁴¹ Pełna nazwa pracy: A. MacDouall, Lord Bankton, *An Institute of the Laws of Scotland in Civil Rights, with Observations upon the Agreement of Diversity between them and the Laws of England in Four Books. After the General Method of the Viscount of Stair's Institutions*, t. 1–3, Edinburgh 1751–1753.

⁴² Bankton jest również autorem krótkiego traktatu wydanego w Londynie w 1747 r., którego przedmiotem była feudalna koncepcja własności nieruchomości: A. MacDouall, Lord Bankton, *An Essay upon Feudal Holdings, Superiorities, and Hereditary Jurisdictions in Scotland*, London 1747.

Specyfika dzieła Banktona polega na przedstawieniu prawa szkockiego w ujęciu komparatystycznym wobec prawa angielskiego⁴³ oraz kontynentalnej doktryny prawa prywatnego. Owo komparatystyczne ujęcie polegało na omówieniu instytucji prawa szkockiego wraz ze wskazaniem historycznych, najczęściej rzymskich, korzeni rozwiązań prawnych oraz odwołaniu się do poglądów ówczesnych prawników, głównie francuskich i niderlandzkich. Po tej części wywodu następował rozdział mający na celu przedstawienie podobnych rozwiązań w prawie angielskim. Doprowadziło to do znacznego zwiększenia objętości dzieła w porównaniu z wcześniejszą pracą autorstwa Staira⁴⁴.

Grant McLeod wskazuje, że dzieło Banktona, które zostało opublikowane równo 60 lat po drugim wydaniu pracy Staira, powstało już w znacznie zmienionych realiach. Szkocję i Anglię łączyła już nie tylko osoba wspólnego monarchy, ale od 1707 r. także unia realna definiująca strukturę wspólnego państwa. Prawo szkockie przestało być jedynie domeną praktyków, a prawo rzymskie przedmiotem wykładu wyłącznie na kontynentalnych uniwersytetach – obie te dziedziny stały się przedmiotami wykładowymi na szkockich uniwersytetach w Edynburgu i Glasgow. W tym czasie zwiększył się także wpływ doktryn szkół prawa natury, w tym poglądów takich myślicieli, jak Samuel von Pufendorf, na kształt refleksji o prawie szkockim, choć prawo rzymskie wciąż pozostawało najistotniejszym źródłem inspiracji w omawianym okresie. Nic więc dziwnego, że powstała w owych czasach praca Banktona stanowi jednocześnie to z dzieł instytucjonalnych, w którym najsilniej widoczny jest wpływ prawa rzymskiego⁴⁵. Jest to o tyle ciekawe, że w trzech tomach pracy Banktona refleksje na temat prawa angielskiego zajmują niemal 300 stron, przy czym warto zauważyć, że umieszczenie ich już po zasadniczej części wywodu wskazuje, iż Bankton nie postrzegał ich jako elementu szkockiego systemu prawnego, a zamysł pokazania wyraźnej dystynkcji pomiędzy tymi dwoma systemami miał głównie charakter naukowy i komparatystyczny⁴⁶.

Mimo wskazanych wyżej cech dzieło to – choć ważne dla praktyki – nigdy nie cieszyło się taką estymą, jak wydany kilkadziesiąt lat wcześniej traktat Staira, przez co nigdy też nie doczekało się drugiego wydania⁴⁷. John Cairns podkreśla, że przyczyną powstania zarówno pracy Banktona, jak i późniejszych prac Johna Erskine'a była duża nieaktualność dzieła Staira. Wprawdzie wspomniany traktat ukazał się w nowym wydaniu w 1759 r., a nakładem pracy redaktorów Johna

⁴³ Wskazuje na to podtytuł pracy: *with Observations upon the Agreement and Diversity between them and Laws of England*.

⁴⁴ T. Murray, *Literary History...*, s. 162.

⁴⁵ G. McLeod, *The Romanization of Property Law* [w:] G.C. Reid, R. Zimmermann (red.), *A History of Private Law in Scotland: Introduction and Property*, Oxford 2000, s. 229.

⁴⁶ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. XXIII.

⁴⁷ D.M. Walker, *Legal Scholarship in Scotland in the modern Period*, „Scottish Law Times” 1960, nr 10, s. 295.

Gordona i Williama Johnstona został częściowo uaktualniony, jednak nie w pełni odpowiadał wymogom praktyki⁴⁸. Brak powodzenia pracy Banktona wynikał również z tego, że 20 lat później wydana została inna wyjątkowa praca – *Institucje* Erskine’a, które doczekały się wielu nowych edycji – aż do 1871 r.⁴⁹ Niemniej rola dzieła Banktona dla praktyki jest nie do przecenienia – od 1756 r. istniał już zwyczaj cytowania opinii pochodzących z dzieła Banktona, powoływanych jako zdanie autorytetu prawnego obok opinii Staira oraz Erskine’a⁵⁰.

Układ dzieła Banktona jest silnie wzorowany na układzie wykorzystanym przez Staira w drugim wydaniu *Institucji*. William Gordon zauważa, że jest nawet silniej wzorowany na kodyfikacji justyniańskiej niż dzieło Staira. Jako przykład podaje tytuł dotyczący podziału rzeczy, który w dziele Banktona znajduje się w początkowej części pracy poświęconej ogólnym zasadom prawa⁵¹, co koresponduje z umiejscowieniem tego zagadnienia w *Digestach*⁵², ale już nie w dziele Staira, który zagadnienie to porusza dopiero na początku wykładu dotyczącego praw rzeczowych⁵³.

Co interesujące, Bankton początkowo zmierzał do opracowania dzieła, które miało być wydane pośmiertnie, jednak za namową swojego szwagra, Williama Granta⁵⁴, ówczesnego lorda adwokata, postanowił opublikować dzieło jeszcze za życia. Pierwszy tom pracy, który ukazał się w 1751 r., został wydany anonimowo, a we wstępie autor wyjaśnił, że zamierzał wydać dzieło po śmierci, ponieważ wciąż jest praktykującym adwokatem⁵⁵. Został on zadedykowany księciu Argyll, który – jak wskazuje Gordon – ułatwiał wówczas kariery swoim protegowanym w szkockim systemie sądownictwa. Drugi tom, wydany już pod własnym nazwiskiem, zawierał dedykację dla wspomnianego już kanclerza Hardwicka. Ostatni tom zadedykował osobie, która namówiła go do publikacji za życia – Williamowi Grantowi, który w niedługim czasie zasiadł wraz z nim za ławą sędziowską jako lord Prestongrange⁵⁶.

⁴⁸ J.W. Cairns, *Law Books, 1707–1918* [w:] S. Manning (red.), *The Edinburgh History of Scottish Literature: Enlightenment, Britain and Empire (1707–1918)*, Edinburgh 2006, s. 192.

⁴⁹ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. XXIII.

⁵⁰ *Ibidem*, s. XXIV.

⁵¹ Bankton 1.2.

⁵² D. 1.8.

⁵³ W.M. Gordon, *Roman Law in Scotland* [w:] R. Evans-Jones (red.), *The Civil Law Tradition in Scotland*, Edinburgh 1995, s. 33.

⁵⁴ William Grant (1701–1764) – szkocki adwokat, od 1746 r. lord adwokat Szkocji. Od 14 listopada 1754 r. sędzia Sądu Sesji, który przyjął tytuł lorda Prestongrange. Zob. G. Bruton, D. Haig, *An Historical Account...*, s. 518–520.

⁵⁵ T. Murray, *Literary History...*, s. 161.

⁵⁶ W.M. Gordon, *Introduction...*, s. XIV.

ZAKOŃCZENIE

Instytucje Banktona wydane w niefortunnym momencie nie osiągnęły sukcesu wydawniczego, na jaki zasługiwały. Choć upływ czasu w naturalny sposób zmniejszył ich przydatność dla praktyki, to wciąż pozostają one przedmiotem badań i refleksji. Z uwagi na znaczenie, jakie przypisywała temu dziełu szkocka jurysprudencja, stało się ono, na równi z pozostałymi dziełami instytucjonalnymi, wyjątkowym pomnikiem prawa szkockiego. Jego doskonałość sprawiła, że autor za życia został wyniesiony do godności sędziego Sądu Najwyższego, zaś po śmierci zapewniła mu coś, co jest nadzieją wielu i udziałem garstki – ochronę przed zapomnieniem, czego wyrazem jest niniejsze opracowanie.

AN ADVOCATE, A LORD OF THE COURT OF SESSION,
AN INSTITUTIONAL WRITER –
THE LIFE AND WORK OF ANDREW MACDOUALL,
LORD BANKTON (1685–1760)

Abstract

This article presents the life and work of Andrew MacDouall – a Scottish advocate, one of the judges of the Court of Session, who presided under the name of Lord Bankton, and an institutional writer. The author's aim is to present the career of this jurist who combined the excellence of his legal practice with a comparative overview of the legal system of Scotland in the 18th century. The result of this activity is a three-volume legal treatise entitled "Institute of the Laws of Scotland," which was published between 1751 and 1753. Thanks to the merits of his works, Bankton gained recognition in the eyes of the contemporary Scottish legal practice, which gave him a prominent place among the preeminent representatives of Scottish jurisprudence whose opinions were treated as a subsidiary source of law.

Keywords: Scots law, institutional writings, Andrew MacDouall, Lord Bankton